2-ŞÖBA · ÇORVAÇILIK VA HAYVONLAR MAHSULDORLIGI

QORAQALPOĞISTON ŞAROITIDA URÇITILAYOTGAN “LOHMANN BROWN-CLASSIC” VA “LOHMANN SANDY” KROSSLARIGA MANSUB TOVUQLARNING TUXUMDORLIK XUXUSIYATLARI

Alimbaev Bauirjan
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
çorvaçilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali
zooinjeneriya kafedrasi., q.x.f.b.f.d (PhD)
Sarsenbaev Miras
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
çorvaçilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali
1-bosqiç magistranti

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311084
NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus
SAHIFALAR
420–422
NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Alimbaev B., Sarsenbaev M. Qoraqalpoğiston şaroitida urçitilayotgan “Lohmann brown-classic” va “Lohmann sandy” krosslariga mansub tovuqlarning tuxumdorlik xuxusiyatlari // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 420–422. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311084

ANNOTATSIYA Maqolada tuxum berişning eng yuqori çöqqisi orasidagi farqlanişlar Lohmann sandy krosslariga mansub tovuqlar Lohmann brown-classic krosslariga nisbatan 0,8 %-ga ustunlik qildi. 12 oydagi tuxum mahsuldorligi böyiça olingan ma’lumotlarda Lohmann brown-classic krosslarida 314,2±5,52 dona tuxum mahsuldorligini taşkil qilgan bölsa, 14 oydagi tuxum mahsuldorligi 349,3±5,65 donaga teng böldi. Ushbu körsatkiç şunga mos ravişda Lohmann sandy krosslariga mansub tovuqlarda 319,4±4,78 va 353,1±6,28 donani taşkil qildi va xulosalar qilingan.

KALIT SÖZLAR Tuxum, kross, mahsulot, innovatsiya, texnologiya, oqsil, hujayralar, embrion.

АННОТАЦИЯ **ннотация.** В статье выявлены различия по пику яйценоскости, куры, принадлежащие кроссам Ломанн ценди, превосходили кроссов Ломанн браун-классик на 0,8%. По данным яичной продуктивности в 12-месячный период у кроссов Ломанн браун-классик яичная продуктивность составила 314,2±5,52 яиц, тогда как яичная продуктивность в 14-месячный период составила 349,3±5,65 яиц. Соответственно этот показатель составил 319,4±4,78 и 353,1±6,28 штук у кур, относящихся к кроссам Ломанн ценди, и были сделаны выводы.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА **ые слова.** Яйцо, кросс, продукт, инновации, технология, белок, клетки, эмбрион.

ANNOTATION **notation.** In the article, the differences between the peak of egg production showed that hens belonging to the Lohmann sandy cross were superior to the Lohmann brown-classic cross by 0.8%. In the 12-month egg productivity data, the Lohmann brown-classic crosses had 314.2±5.52 egg productivity, while the 14-month egg productivity was equal to 349.3±5.65 eggs. Accordingly, this indicator was 319.4±4.78 and 353.1±6.28 pieces in chickens belonging to Lohmann sandy crosses, and conclusions were made.

KEY WORDS **ey words.** Egg, cross, product, innovation, technology, protein, cells, embryon.

KIRIŞ. Tuxum oqsilga boy oziq-ovqat sifatida inson salomatligi uchun zarurdir. Tovuqlar tuxum masuldorligi köpgina omillarga boğliq bölib, şulardan asosiysilari oziqlantiriş texnologiyasi, saqlaş şaroiti, tovuqlar nasliy xususiyatlari, tovqular yoşi şular jumlasidandir.

Sifatli tuxum etiştirişda ularning tarkibi nazardan çetda qoldirmaslik kerak. Tuxumlarda örtaça 11-13 % oqsil, 11-13 % yoğ, 2,5- 3,2 mg % temir, 250-470 mkg %, A vitamini, şuningdek, D va B_2 vitaminlari, selen, xrom salmoqli miqdorda böladi.

Tovuq tuxumi – bu embrional rivojlaniş davrida murtakning ösişi, rivojlanişi, töqima va organlarning hosil bölişini hamda embrionning oziqlanişini ta'minlaydigan murakkab tizim hisoblanadi. Tuxum hujayralari embrional rivojlaninş davrida hosil böladi.

Tadqiqotning maqsadi. Parrandaçilik fermer xöjaligi şaroitida urçilayotgan tajribadagi tovuq krosslarining innovatsion texnologiya asosida tuxum işlab çiqariş.

Tadqiqot natijalari. Köpçilik soha olimlar fikriga köra, tuxum mahsuldorligi va uning sifati ozuqa tarkibiga boğlik bölib, qöşimça ingredientlar qöşiş orqali miqdor va sifat körsatkiçlarga erişiş mumkinligi isbotlaydi.

Tuxum asosan törtta tarkibiy qismdan iborat bölib, tuxum oqi butun tuxum vaznining 62-66 % ni, sariği 32-36 %, pöstloq osti pardasi va pöstloğidan iborat. Tuxumning tömtoq uchidagi havo xaltaçasi mavjud. Tuxum oqida proteindan taşqari riboflavinning asosiy qismi mavjuddir. Sariği nutrientlarning asosiy "zahira"sidir. Unda oqidagiga qaraganda köproq proteinlar, V guruhi vitaminlari, temir va yoğlarning barça zahirasi, A, D vitaminlari, xolin, letsitin mavjud. Tuxum sifati uni saqlaş usullariga ham boğlik bölib, tuxumlarni saqlaş uçun optimal şaroit 0 ºS harorat, nisbiy namlik 85% va maxsus gazli muhit, ya'niy azot va karbonat angidrid gazi aralaşmasi bölishi kerak. Tuxumlarni saqlaşda uning qobiğiga surtiluvçi maxsus karboksimetil tsellyuloza himoya qatlamidan foydalaniladi.

Tadqiqot işlarida tuxum yönalişidagi Lohmann brown-classic va Lohmann sandy krosslari mansub tovuqlarning tuxum mahsuldorligi böyiça

1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. Tovuq krosslarining tuxum mahsuldorligi

Körsatkiçlar		Ölçov birligi	Krosslar	
			Lohmann brown-classic	Lohmann sandy
			n-20	
			X±Sx	
Tuxumdorligi	50% mahsuldorlik dagi yoşi	Kun	141	144
	Tuxum berişning eng yuqori chöqqisi	%	92,4	93,2
Tuxum qöyiş boşidagi soni	12 oydagi tuxum mahsuldorligi	Dona	314,2±5,52	319,4±4,78
	14 oydagi tuxum mahsuldorligi	Dona	349,3±5,65	353,1±6,28

Tuxum qöyiş boşidagi oğirligi	12 oydagi tuxum mahsuldorligi	Kg	18,7±0,31	18,8±0,24
	14 oydagi tuxum mahsuldorligi	Kg	19,4±0,4	20,7±0,31
Örtaça tuxum vazni	12 oydagi tuxum vazni	G	59,7±0,24	58,9±1,25
	14 oydagi tuxum vazni	G	61,8±1,07	61,4±1,05

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlar tahlili şuni körsatadiki, tajribadagi Lohmann brown-classic (n=20) va Lohmann sandy (n=20) krosslari tovuqlari tuxum mahsuldorligi böyiça, 50 % mahsuldorlikdagi yoşida, birinçi guruhlarda 142 kunni taşkil qilgan bölsa, ikkinçi guruhlarda örtaça 144 kun böldi.

Xulosa. Tuxum berişning eng yuqori chöqqisi orasidagi farqlanişlar Lohmann sandy krosslariga mansub tovuqlar Lohmann brown-classic krosslariga nisbatan 0,8 %-ga ustunlik qildi. 12 oydagi tuxum mahsuldorligi böyiça olingan ma'lumotlarda Lohmann brown-classic krosslarida 314,2±5,52 dona tuxum mahsuldorligini taşkil qilgan bölsa, 14 oydagi tuxum mahsuldorligi 349,3±5,65 donaga teng böldi. Ushbu körsatkiç şunga mos ravişda Lohmann sandy krosslariga mansub tovuqlarda 319,4±4,78 va 353,1±6,28 donani taşkil qildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. Эрматов Ю.А, Алимбаев.Б.К Элликқала ҳудудида урчитилаётган ''Ломанн браун-классик'' ва ''Ломанн-сенди'' товуқ кроссларининг тухум маҳсулдорлиги. // ж «Чорвачилик ва насилчилик иши» №01 (24).2022.Тошкент. Б.- 26-27
2. Эрматов. Ю.А Алимбаев.Б.К. Импорт қилинаётган товуқ кроссларининг тухум маҳсулдорлиги. // ж «Чорвачилик ва насилчилик иши» №04 (21).2021.Тошкент. Б.- 28-31
3. 3.Эрматов Ю. Шерқулова Ф. Қозоқов Ж. // ж «Чорвачилик ва насилчилик иши» № 03 (14).2020.Тошкент.Б.- 30-32
4. 4.Шоназаров Д.Б. Эрматов Ю.А. Инкубациябоп тухум олишда товуқларнинг бошланғич линияларидан самарали фойдаланиш.//ж «Зооветеринария» №306.2014.Тошкент.-Б.34-35.

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311084